

During the most part of the XXth century the custodial model of justice related to juveniles prevailed in Spain. In 1970's the custodial system of juvenile justice in Spain went through a crisis. Beginning from the mid of 1980's the guardianship of children and correction of personality were understood as autonomous processes. Child protection was directly performed by social services and civil judges. Child guardianship passed into the power of state administration, the authorities had to contribute to family and social integration of child and also had to care about risk situations that contradicted with personal development of child.

Starting from the beginning of 1990's the mixed model of juvenile justice that combined criminal responsibility of juvenile and its reclamation and correction was implemented.

Key words: young offenders, juvenile justice, correctional system, social-pedagogical work, resocialization.

УДК 37.013.78:37.035–057.87

Логвиновська Т.А.*

ІНТЕГРАЦІЯ ВИХОВНИХ ЗУСИЛЬ ВНЗ ЯК ПЕДАГОГІЧНОГО Й СОЦІАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА – ВАЖЛИВА УМОВА ВИХОВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ МОЛОДІ

Статтю присвячено вирішенню проблем виховання соціальної спрямованості студентської молоді. Автор спрямовує свій науковий пошук на визначення організаційно-педагогічних умов забезпечення цього процесу. Обґрунтовано, що інтеграція виховних зусиль вишу як педагогічного й соціального середовища системно охоплює соціально і особистісно значущі складові життєвого досвіду студентської молоді, є важливою умовою розвитку особистості, керування її взаємодією з соціальним середовищем, у межах якого відбувається розвиток всебічної суспільної активності молоді в необхідному напрямку, що забезпечує виховання їх соціальної спрямованості.

Ключові слова: виховання, соціальна спрямованість, інтеграція, педагогічне середовище, соціальне середовище, культурне середовище, організаційно-педагогічні умови.

Модернізація вітчизняної системи вищої освіти на сучасному етапі розвитку суспільства визначається завданнями підготовки не просто висококваліфікованого, конкурентоспроможного, компетентного, відповідального та орієнтованого у суміжних галузях діяльності фахівця, готового до постійного особистісного зростання, соціальної та професійної мобільності, а насамперед фахівця, небайдужого до проблем суспільства, який володіє високими моральними якостями. Сьогодні соціальна функція вищого навчального закладу полягає у створенні умов для розвитку та виховання студента як громадянина своєї держави – носія норм суспільної моралі свого народу, його національної культури, традицій, звичаїв; особистості, спроможної виконувати суспільні ролі, що володіє соціальними якостями, серед яких значне місце належить соціальній спрямованості як інтегральній, багатофункціональній та багаторівневій структурі.

Проблема виховання соціальної спрямованості студентської молоді різноаспектно висвітлюється у працях вітчизняних і зарубіжних вчених: соціальні і педагогічні аспекти взаємодії студентів вищих навчальних закладів і середовища – у працях Н. Бачманової, Є. Бологової, А. Капської, Л. Коваль, Л. Меркулової, В. Оржеховської, Т. Ронгінської, Є. Савонько, Н. Шафажинської та ін.; взаємозв'язки виховання і соціальної педагогіки – І. Бега, Г. Троцько та ін.; соціально-педагогічні аспекти професійної підготовки студентської молоді – І. Козубовської, Л. Міщик, І. Мигович, Н. Ничкало, Л. Савенкової та ін.

* © Логвиновська Т.А.*

Вирішення проблеми виховання соціальної спрямованості студентської молоді пов'язане з організацією цього процесу, наповнення його відповідним змістом, тобто вибором таких організаційно-педагогічних умов, які забезпечуватимуть його успішність у навчально-виховному процесі вищої школи.

Ураховуючи зазначене вище, мета статті – розкрити значення інтеграції виховних зусиль вишу як педагогічного й соціального середовища у процесі виховання соціальної спрямованості молоді.

Результати аналізу психолого-педагогічної та соціально-педагогічної літератури свідчать, що успішне виховання соціальної спрямованості студентської молоді можливе за умови органічної взаємодії сукупності педагогічних (виховання і самовиховання) та соціальних впливів (об'єктивних умов життєдіяльності, які відтворюються у вчинках і поведінці студентів). Їх сукупність в умовах функціонування педагогічного процесу у вищій школі здійснює безпосередній і опосередкований вплив на особистість за допомогою організаційно-педагогічних умов, до яких ми відносимо: інтеграцію виховних зусиль вишу як педагогічного й соціального середовища; організацію цілеспрямованого впливу на студентське середовище в процесі освітньо-виховної діяльності; використання виховних і освітніх можливостей (змісту, форм, методів, засобів) для реалізації потреб спілкування у студентському середовищі; формування системи знань, умінь і навичок адаптації до конкретних умов соціуму.

Наведені організаційно-педагогічні умови виховання соціальної спрямованості студентської молоді містять у собі такі елементи взаємодії обох сторін: роз'яснення цілей і завдань суспільної діяльності, прийняття їх як соціальної групи; створення можливості для реалізації обраних методів, засобів і форм організації педагогічного процесу, до яких входить організація взаємозалежної діяльності соціальних інституцій, громадських організацій; забезпечення взаємодії всіх суб'єктів виховання; створення сприятливих умов; застосування різноманітних критеріїв стимулювання активності студентської молоді.

Важливою умовою виховання соціальної спрямованості студентської молоді є інтеграція виховних зусиль вишу як педагогічного й соціального середовища.

У дослідженнях педагогів, психологів, соціологів (І. Беха, Л. Божович, К. Платонова та ін.) в основі успішності функціонування повноцінного соціокультурного середовища спостерігається регульована успішність соціальних змін, які лежать не тільки у площині сьогоденних регулятивно-управлінських дій, а й переважно в межах об'єктивних довготривалих чинників, зокрема й виховних впливів на студентське середовище.

Вплив на середовище, що безпосередньо оточує молодь, зокрема студентську, досліджували соціологи П. Бергер, С. Лапина, П. Лукман, Р. Смирнова. Вони аналізували соціальну дійсність, прогресивні чинники, на які можна спиратися у справі впливу на студентське середовище, яке у свою чергу впливає на формування життєво важливих якостей і цінностей особистості.

Вітчизняна педагогічна думка розглядає виховний вплив вищого навчального закладу на студентське середовище як спеціальну соціологічну теорію, що виникла внаслідок інтеграції соціології та педагогіки, що зумовлено необхідністю інтеграції виховних зусиль, взаємопроникненням категорій і методів дослідження, характером виховання як соціального явища. Ці ідеї не нові – вони мають глибоке коріння. Так ідеї трансформації школи, активного способу засвоєння знань, демократизації навчально-виховного процесу, його управління розроблялися Г. Ващенком, Дж. Дьюї, С. Русовою, В. Сухомлинським. Об'єктом такої системи є виховні впливи на студентське середовище, що розглядаються через призму соціальної взаємодії між учасниками педагогічного процесу.

М. Корнєв, Н. Лавриченко, О. Сухомлинська, В. Татенко, Л. Філонюк розглядають таку взаємодію як чинник підвищення мотивації освітньо-виховної діяльності через

дисципліни загальногуманітарного блоку. Тоді основним предметом вивчення такої системи буде виховання соціально цінних якостей у молоді, зокрема активної життєвої, соціально визначеної й орієнтованої позиції, де особливе місце посідають патріотичні прагнення і почуття.

Водночас у вітчизняній педагогіці і практиці не існує цілісної системи суспільного виховання студентів у освітньо-виховній діяльності. Інтеграція теорій громадянського суспільства, суспільного виховання, інтеграція історико-культурного змісту громадянського ідеалу, демократичних прав і свобод стала культурним підґрунтям для розробки педагогічної системи виховання соціальної спрямованості студентської молоді. Ураховуючи, що кожна система реалізується в умовах інформаційно-комунікативної культури сучасного суспільства, необхідно виявити й обґрунтувати надійне наповнення освітньо-виховної діяльності, що у свою чергу підвищить ефективність соціального впливу на студентів, а саме – виховання в них соціальної спрямованості.

Слід звернути увагу на одну важливу особливість змістового аспекту процесу виховання, його перебігу в умовах вищого навчального закладу – етапність виховання соціальної спрямованості студентської молоді, яку ми розглядаємо не просто як перебіг подій, а як інтеграцію багатьох чинників і якостей студентської молоді. Проблему етапності в організації діяльності з виховання соціальної спрямованості студентської молоді ми розглядаємо як «конкретизацію загального принципу урахування її вікових, соціальних, педагогічних та психологічних особливостей» [2, с. 142].

Пояснити мету і завдання інтеграції виховних зусиль вишу в процесі формування будь-яких ціннісних якостей особистості, здатних виявити себе в момент соціально значущого вибору, соціальної спрямованості, можна, визначивши характерні ознаки часу. Вони вимагають ініціативності, швидких і сміливих рішень, а життєвий досвід – індивідуального бачення себе в суспільному середовищі. Так, сучасне студентство має набагато більшу свободу індивідуального вибору, стилю мислення, однак необхідність відповідального вибору створює проблемні життєві ситуації, що змушують інколи ухилятися від відповідальності.

Студентська молодь є значним прошарком нашого суспільства, який визначає його соціально-економічний і духовний потенціал. Вік юності найбільш чутливий до всіх соціальних перетворень, і цей факт необхідно враховувати у виховному процесі ВНЗ. Молодь функціонує в надзвичайно складному і динамічному соціумі, який є не просто середовищем її існування – він постає перед студентською молоддю у формі різноманітних за суспільно значущою спрямованістю соціально-моральних завдань, які мусять бути більш або менш успішно розв'язані кожним членом суспільства. Тому організаторам освітньо-виховного процесу слід чітко з'ясувати, які соціальні завдання ставить соціум не тільки перед студентською молоддю взагалі, а й перед кожною окремою молодою людиною з метою вироблення єдиної правильної індивідуальної життєво-сміслової програми.

Соціальне спрямування сучасної молоді ускладнюється тими реаліями, що виникли у сфері освітньо-виховної діяльності, стосунками, які нею детермінуються. Як зазначає І. Зверева, результати сучасних педагогічних досліджень свідчать про байдужість майбутніх спеціалістів до своєї професії, небажання підвищувати свій професійний рівень, натомість яскраво виражена зацікавленість режимом праці та рівнем її оплати [3, с. 115]. Послаблення економічних зв'язків між підприємствами, зростання безробіття серед дипломованих спеціалістів і працівників, зниження рівня життя ставлять перед більшістю представників студентської молоді проблему пошуку роботи, яка б дала можливість зберегти наявне матеріальне становище, професійний і соціальний статус. Збільшується кількість молодих людей, які шукають додаткову

оплачувану роботу, вбачаючи в ній не шляхи самореалізації, а засіб підвищення прибутків.

Досить поширеною є стереотипна думка, що старше покоління є носієм справжніх цінностей, життєвих смислів, стійкості, які періодично заперечують нові покоління. І як результат – постійні розмови щодо специфічної молодіжної субкультури, постійні нарікання спеціалістів на нерозуміння старшим поколінням сучасної молоді. Однак відомо, що молодь за будь-яких часів прагне одного – особистісного самоствердження в соціумі.

У сучасних умовах відбулися істотні зміни у стилі й змісті процесу виховання, що пояснюються нами збільшенням обсягу і значущості міжпоколінної різниці, які мають виражений суспільний відтінок. Відбувається процес соціального становлення, дещо відмінний від процесу соціалізації, що спостерігався раніше, він набагато ширший від процесу виховання. Крім обов'язкових навмисних впливів, процес виховання містить у собі також ненавмисні, спонтанні впливи з метою залучення індивіда до культури суспільства, до активної суспільної діяльності. Тут з'являється деяка неузгодженість цілей і результатів виховання як необхідної умови і передумови історичного розвитку взагалі [6, с. 193].

Елемент соціалізації в нашому процесі виховання неминучий, а тому суспільну сутність студентської молоді ми розглядаємо як конгломерат соціальної та індивідуальної сутності. Так ми підкреслюємо соціальність питання і відносно новий його зміст. У таких умовах процес виховання здобуває надлишкову динамічність, вимагає нестандартного підходу до організації взаємозв'язків освітньо-виховної діяльності. Ефективність роботи з молоддю залежить від чіткого розуміння нових суспільних процесів, що виникають у її середовищі.

У центрі уваги зараз перебуває проблема неформальних об'єднань, асоціальних груп і молодіжної субкультури. Усе це призвело деяку частину молоді до створення контркультури, що впливає на суспільне виховання молоді: підлягає сумніву престижність праці, її необхідність у суспільстві. Така контркультура породжує тенденцію до серйозних змін молодіжної системи духовних цінностей. Цьому є свої причини: недооцінка фізичних і духовних можливостей молоді в умовах гіперопіки; відсутність статусу громадянської зрілості з моменту отримання паспорта до юридичного повноліття; відсутність можливостей її повноцінної, посиленої суспільно корисної праці для молоді; зниження функцій школи, що виховує, в умовах тривалого процесу її реформи; відсутність педагогічного контакту, реального впливу на неї молодіжних громадських організацій [4, с. 23].

Для успішного розв'язання завдань соціального становлення і самоствердження соціальної спрямованості молоді необхідно виявити основні причини, що заважають організації повноцінної діяльності обох сторін педагогічного процесу. Організація процесу виховання соціальної спрямованості як якості, здатної протистояти такій сильній, взаємозалежній системі неформальних і неорганізованих впливів на молодь, повинна здійснюватися з урахуванням особливостей молоді та її стосунків у межах вищих навчальних закладів.

Проведене нами дослідження свідчить, що вплив освітньо-виховної діяльності вищого навчального закладу спрямовано на нейтралізацію результатів ефективного педагогічного втручання ззовні. Процес виховання соціальної спрямованості молоді повинен будуватися з урахуванням інтеграції виховних зусиль соціально-педагогічних інституцій.

Виховуючи соціальну спрямованість студентської молоді, ми власне формуємо її ставлення до соціального середовища з усіма його складнощами і суперечностями; виховуємо стрижень характеру, здатного протистояти негативним впливам; створюємо

умови для розвитку соціально необхідних психологічних якостей і властивостей, потреб і мотивів суспільної діяльності.

Ми розглядаємо соціальну спрямованість як системне утворення, якому властиві інтегральна цілісність і єдність. Як відзначає А. Муст, «спрямованість можна розглядати як інтегральну властивість особистості, визначаючи її як внутрішню психологічну єдність системи життєдіяльності, що формується в процесі взаємодії внутрішніх особистісних ресурсів, цілеспрямованих педагогічних впливів і загальносоціальних умов» [5, с. 7].

Так реалізується залежність соціальної спрямованості студентів від педагогічних і психологічних закономірностей її розвитку. У процесі виховання соціальної спрямованості в молоді необхідною вимогою є широкий діапазон усіх умов життя особистості, що розвивається у процесі аналізу її складних інтегральних якостей. Але умови не визначають психологію розвитку особистості студентської молоді. При цьому не можна забувати, що вплив зовнішніх чинників відбувається через внутрішні особливості особистості.

Доцільно окреслити градацію рівнів розвитку соціальної спрямованості особистості: молодь зі слабкорозвиненою соціальною спрямованістю, індивідуалістичним її характером, з перевагою мотивів суспільної значущості праці, що свідчить про найвищий рівень розвитку соціальної спрямованості.

Статичність різних рівнів означає, що процес виховання здійснюється за умов інтеграції різних його рівнів. Через неможливість формалізації структури цілісного процесу виховання ми орієнтуємося на визначення структури основних компонентів процесу виховання соціальної спрямованості студентської молоді, виявлення специфіки компонентів процесу виховання таких якостей.

Ми вважаємо доцільною таку послідовність процесу виховання соціальної спрямованості: визначення елементів, що беруть участь у процесі виховання як конкретні підструктури; виявлення внутрішніх взаємозв'язків між цими елементами та їхніми підсистемами; визначення принципів взаємодії основних елементів процесу виховання із зовнішнім середовищем; виявлення чільних зв'язків елементів процесу виховання, поданого як система; виявлення внутрішньої структури й організації процесу виховання як цілісного явища; визначення шляхів, що забезпечують стабільність і результативність процесу виховання.

Таким чином, усебічний розгляд соціально-педагогічних особливостей соціальної спрямованості, її умов і взаємозалежностей доводить, що розкриття механізму її формування відбувається через взаємодію колективу й особистості; активність особистості, розглянуту як детермінанту розвитку. За допомогою суспільної активності студентська молодь регулює процес власного розвитку. Такий розвиток відбувається не тільки в результаті зазначеної нами взаємодії як цілеспрямованого процесу виховання, так й інших внутрішніх і зовнішніх чинників, що впливають на молодь. Розвиток особистості необхідно здійснювати через сукупність процесів якісної позитивної зміни психічної цілісності особистості. Це визначення відповідає умовам формування особистості під впливом стихійних і свідомих взаємодій із суспільством. Але, за свідченням І. Беха, така постановка проблеми «є лише частиною процесу формування особистості, саме свідомою, цілеспрямованою дією на особистість, групу, колектив, соціальні інституції, що мають за мету сформувати в молоді соціальну спрямованість» [1, с. 277].

Необхідність формування всебічно розвиненої особистості, входження її в життя сучасного суспільства зумовлює інтегральний зміст освітньо-виховної діяльності вищої школи, який системно охоплює соціально й особистісно значущі складові життєвого досвіду студентської молоді. Тому студентові необхідно правильно пристосуватися до соціуму, оволодівши певною частиною загальнолюдських цінностей, різними

способами діяльності; навчитися толерантності та культурі спілкування з людьми; сформуванати світ власного «Я», навчитися керувати ним.

Таким чином, інтеграцію виховних зусиль вищу як педагогічного й соціального середовища розглядаємо як одну з умов виховання соціальної спрямованості молоді, розвитку її особистості і керування її взаємодією з соціальним середовищем, у межах якого відбувається розвиток всебічної суспільної активності молоді в потрібному напрямку, що забезпечує виховання їх соціальної спрямованості.

Подальшого вивчення та дослідження потребують питання, пов'язані з визначенням організаційно-педагогічних умов виховання соціальної спрямованості студентської молоді.

Література:

1. Бех І. Д. Від волі до особистості / І. Д. Бех. – К. : Україна-Віта, 1995. – 202 с.
2. Бобнева М. И. Социальные нормы и регуляция поведения / М. И. Бобнева. – М. : Наука, 1978. – 310 с.
3. Зверева І. Д. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю в Україні: теорія і практика : [монографія] / І. Д. Зверева. – К. : Логос, 1998. – 416 с.
4. Левикова С. И. Молодежная субкультура: игра в ценности / С. Левикова // «Сорокинские чтения»: материалы II Всерос.науч. конф., (Москва, 14–15 декабря 2005 г.). – М. : МГУ, 2005. – С. 76–81.
5. Муст А. К. Формирование направленности личности старшеклассников : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / А. К. Муст. – Тарту, 1983. – 18 с.
6. Ржевская А. В. Управление процессом воспитания студентов высшего педагогического учебного заведения : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / А. В. Ржевская. – Луганск, 2002. – 20 с.

Логвиновская Т.А.

ИНТЕГРАЦИЯ ВОСПИТАТЕЛЬНЫХ УСИЛИЙ ВУЗА КАК ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ И СОЦИАЛЬНОЙ СРЕДЫ – ВАЖНОЕ УСЛОВИЕ ВОСПИТАНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ НАПРАВЛЕННОСТИ МОЛОДЕЖИ

Статья посвящена решению проблем воспитания социальной направленности студенческой молодежи. Автор направляет свой научный поиск на определение организационно-педагогических условий обеспечения данного процесса. Обосновано, что интеграция воспитательных усилий вуза как педагогической и социальной среды системно охватывает социально и личностно значимые составляющие жизненного опыта студенческой молодежи, является важным условием развития личности, управления взаимодействием с социальной средой, в рамках которого идет развитие всесторонней общественной активности молодежи в необходимом направлении, что обеспечивает воспитание их социальной направленности.

Ключевые слова: воспитание, социальная направленность, интеграция, педагогическая среда, социальная среда, культурная среда, организационно-педагогические условия.

Logvinovskaya T.A.

INTEGRATION OF EDUCATIONAL EFFORTS OF A HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION AS A PEDAGOGICAL AND SOCIAL ENVIRONMENT – AN IMPORTANT CONDITION OF TRAINING THE YOUTH' SOCIAL ORIENTATION

The article is devoted to problems of upbringing the social orientation of the youth. The author directs his scientific research on determining organizational-pedagogical conditions for this process. One of important conditions of education of social orientation of the author calls integration of educational efforts of the University as an educational and social environment. The article emphasizes that today social function of a higher educational institution is focused on creating conditions for development and education of student as a citizen of his country. Media dictates public conscience of its

people, its national culture, traditions, customs, personality, abled to perform public role, which owns social qualities, among which an important place has occupied the social orientation as an integrated, multi-functional and multi-level structure.

The author points out that formation of multiple personality, its occurrence in the life of modern society provides an integrative content of educational activity of higher school, which systematically covers social and personally important components of life experience of youth. It is substantiated that integration of educational efforts of the University as an educational and social environment, systematically covers socially and personally important components of life experience of students. It is an important condition for education of social orientation of youth, development of personality, manage the interaction with social environment, in which there is a development of comprehensive public activity of youth in the required direction, which provides education of their social orientation.

Key words: education, social orientation, integration, pedagogical environment, social environment, cultural environment, organizational and pedagogical conditions.

УДК 378

Олефір Ю.А.*

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ КОМПЕТЕНТНИХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

У статті розглянуто інтерактивні методи навчання. У ході дослідження встановлено, що підготовка майбутнього соціального педагога має здійснюватися шляхом упровадження в навчальний процес інтерактивного навчання, використання якого є міцним стимулюючим чинником активної пізнавальної діяльності, максимально розвиває здатність студентів до комунікації, взаєморозуміння у процесі педагогічно організованого співробітництва, діалогу та спілкування, готує до використання набутих знань, умінь, навичок на практиці. Це дозволяє надати процесу навчання фахової компетентної спрямованості, забезпечити студентам оволодіння базовими компетенціями, тобто арсеналом засобів і прийомів, що дозволяють досягати в професійній діяльності своїх цілей.

Ключові слова: інтерактивні методи навчання, соціальний педагог, компетентність.

Розвиток студента як компетентного фахівця, а також як суб'єкта навчальної діяльності є найважливішою метою і завданням системи вищої освіти, а тому повинен розглядатися як його основного системоутворювального компонент. Однак у багатьох вищих навчальних закладах, які готують фахівців, що працюватимуть у соціально-педагогічній сфері, спостерігається певний дисбаланс у процесі професійного розвитку майбутніх фахівців. У сучасних умовах суспільного та економічного розвитку в Україні актуалізувалася проблема залучення студентів до творчої та практичної діяльності. Вирішення цієї проблеми пов'язують з інноваційною діяльністю науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів, яка спрямована на підготовку студентів засобами інтерактивних методів навчання як ефективною інноваційною технологією у соціальній сфері.

Професійна діяльність соціальних педагогів передбачає постійні міжособистісні контакти з людьми, а тому актуалізується застосування в процесі формування професійної діяльності фахівців соціальної педагогіки педагогічних інновацій, які ґрунтуються на активній суб'єкт-суб'єктній взаємодії учасників освітнього процесу. Такими є інтерактивні технології, які знаходять широке застосування у вищих навчальних закладах і досліджувалися зарубіжними (С. Кашлев, В. Трайнев та ін.) і вітчизняними науковцями (Л. Ампілогова, Л. Артемова, О. Комар, І. Куліш, О. Пометун, Л. Пироженко, М. Скрипник та ін.), окремі аспекти застосування засобів інтерактивних технологій у вищих навчальних закладах розкривають С. Архипова,

* © Олефір Ю.А.*